

NL Greenlabel

Voor een meetbare duurzame leefomgeving

*'Biodiversiteit en natuur
als vertrekpunt bij gebiedsinrichting'*

17 mei 2018: Mini-symposium 'De klimaatbestendige leefomgeving'

Voorstellen

➤ Prisca van der Wal

➤ Directeur NL Greenlabel

➤ Groene achtergrond:

Opleiding: Tuinbouwscholen en Stoas Den Bosch
Werkervaring: De Tuinen van Appeltern,
Tuinarchitect Bert Huls, BoerenBond/Welkoop en
Reed Business

➤ Hobby's: lezen, wandelen, tuinieren

Wie kent NL Greenlabel?

De mens in balans met de natuur!

“En een duurzame gebiedsontwikkeling helpt daarbij”

WHY?

nrc.nl > abonnementen

'Nederland is kampioen biodiversiteitsverlies in Europa'

Dat zei de directeur van het Wereld Natuur Fonds, Johan van de Gronden, in *Trouw*

✎ Romy van der Poel © 26 juni 2014

WNF > Wat WNF doet > Thema's > Oceanen > Bedreigingen > Plastic soep: het probleem

f t e | MEER DELEN ▾

Per jaar komt meer dan 5 miljoen ton plastic afval in zee terecht. Dit kost elk jaar miljoenen dieren het leven: vissen, vogels, schildpadden, zeehonden, walvissen en dolfijnen. Het plastic dat in de zeeën terechtkomt, verteert niet. Het valt alleen uit elkaar in steeds kleinere stukjes, die ook nog eens steeds giftiger worden. Door al die kleine deeltjes plastic in het water, veranderen de oceanen in een plastic soep.

Dodelijk voor dieren

Doordat de stukjes plastic in vervuild water liggen, worden ze steeds giftiger. Zeedieren zien ze aan voor voedsel, wat ze vaak met de dood moeten bekopen. Ze raken vergiftigd of stikken in een plastic voorwerp. De dieren bovenaan de voedselketen, zoals haaien, orka's en ijsberen, krijgen erg veel gif binnen doordat hun prooidieren giftig plastic eten. De gigantische hoeveelheden plastic in zee hebben een enorme invloed op de gezondheid van zeedieren en daarmee op het hele ecosysteem.

Wateroverlast in het Noorden: brandweerkorpsen uitgerukt. Kijk hier mee

© 13 mei • Gisteren om 0:14 • Roelof van Dalen • Drenthe

Groen als kwaliteit?

- ▶ Eerst het bestaande landschap wegvagen, bouwen en dan decoreren
- ▶ ‘We kijken wel wat er straks aan budget over is’
- ▶ Groen is lastig
- ▶ Groen is duur
- ▶ De waarde van groen wordt veelal onderschat

Groen is poen!

- ▶ Betere gezondheid
- ▶ Grotere sociale cohesie
- ▶ Grotere aantrekkingskracht op steden/dorpen
- ▶ Beter functioneren op het vlak van wonen, economie, onderwijs en recreëren
- ▶ Reductie geluidshinder
- ▶ Hogere waarde van onroerend goed
- ▶ Beter ontwikkeling bij kinderen zowel fysiek als mentaal
- ▶ Verbeterde concentratie en stimuleren van beweging
- ▶ Reductie vandalisme/agressie

Van decoratie naar waarde

Recreatie

Opname water

Biodiversiteit

Sociale cohesie

Tegengaan hittestress

Productie van voedsel

Productie zuurstof

Biomassa

Afvangen fijnstof

Educatie en beweging

Feiten en cijfers

- ▶ Groen verhoogt waarde van vastgoed van 5-15%
- ▶ Patiënten liggen gemiddeld dag minder in ziekenhuis als uitzicht op groen
- ▶ Onderhoudskosten kunnen 30-50% minder bij duurzaam groen
- ▶ Scholieren presteren 20% beter als er planten in de klas staan
- ▶ Een groen dak houdt 50% van het regenwater vast
- ▶ Een volwassen boom verdampt 500 liter water per dag
- ▶ Een volwassen boom staat voor 300 soortenrijkdom
- ▶ Vaste planten borders na 7 jaar jaar goedkoper dan gras
- ▶ Als aantoonbaar positief voor klimaat en milieu ca. 10% Mia\Vamil

Bronnen

1. Bervaes, J.C.A.M., Vreke, J., 2004. De invloed van groen en water op de transactiepreizen van woningen. Alterra rapport 959. WUR-Alterra, Wageningen.
2. Jókovi E.M. & Luttik J., 2003. Rood en groen - Het combineren van verstedelijking en natuur in de praktijk; Wageningen, 2003.
3. Wolfe, M.K., Mennis, J., 2012. Does vegetation encourage or suppress urban crime? Evidence from Philadelphia, PA. *Landscape and Urban Planning* 108(2-4):112-122.
4. Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science*, 224:420- 421
5. Green WH and Ampt GA 1911 Studies on soil physics. *The journal of agricultural science* Volume 4, Issue 1 p. 1-24.
6. Getter K.L & D.B. Rowe. The role of extensive green roofs in sustainable development. *HORTSCIENCE* 41(5):1276-1285. 2006
7. Rooij, S. van, A. Corment, W. Geertsema, M. Haag, P. Opdam, M. Reemer, R. Snep, J. Spijker.
8. Rapport Project "Plant in de klas", Productschap Tuinbouw/Fytagoras/TNO 2011
9. Kruid, S., 2016. Systematic literature review: school and community garden interventions in children. BSc-Thesis Wageningen University.

Tijd voor een nieuw perspectief

Focus op de gezonde en duurzame leefomgeving!

Keer het proces om

- ▶ Gebouw te gast in het landschap
- ▶ Wat is de kwaliteit van de bestaande omgeving?
- ▶ Co-creatie met alle stakeholders
- ▶ Rentmeesterschap als ontwikkelaar
- ▶ Groen als natuur niet als decoratie
- ▶ Biodiversiteit verbeteren als uitgangspunt nemen
- ▶ Integraal duurzaam ontwikkelen
- ▶ Burgerparticipatie: betrek omwonenden en toekomstige gebruikers voor succes op langere termijn

Betrek de burgers met de tool: NL Tuinlabel!

“NL TUINLABEL”

NL Greenlabel duurzaamheidspaspoorten

Producten & materialen

1. Transport/afstand
2. Samenstelling
3. Productie
4. Levensduur
5. Onderhoud
6. Energie
7. Herbruikbaarheid

Plant

1. Transport/afstand
2. Herkomst
3. Teeltwijze
4. Leverwijze
5. Biodiversiteit
6. Eco Toegevoegde Waarde (ETW)
7. Borging

Gebiedslabel

1. Ontwerp, realisatie & beheer
2. Producten & materialisatie
3. Energie & klimaatbestendigheid
4. Bodem & water
5. Biodiversiteit & landschappelijke waarden
6. Relatie mens & omgeving
7. Borging & beleid

1. Meerwaarde voor mens en natuur
2. Meaningful profit
3. Bij voorkeur lokaal

4. Geen verspreiding toxische stoffen
5. Rechtvaardig
6. Bij voorkeur bio-based

NL Greenlabel duurzaamheidsindicatoren

Hoofdindicatoren	Subindicatoren	Hoofdindicatoren	Subindicatoren
1. Ontwerp, realisatie en onderhoud		5. Biodiversiteit en landschappelijke waarden	
	1.1. <i>Ontwerp</i>		5.1. <i>Omgaan met aanwezige waarden: natuur, cultuur, archeologie, etc.</i>
	1.2. <i>Realisatie</i>		5.2. <i>Aansluiting met de lokale natuur</i>
	1.3. <i>Onderhoud</i>		5.3. <i>Biodiversiteitsbevordering</i>
2. Producten en materialisatie		6. Relatie mens & omgeving	
	2.1. <i>Duurzaamheid en circulariteit van producten en materialen</i>		6.1. <i>Betrokkenheid van mensen</i>
	2.2. <i>Beplanting</i>		6.2. <i>Bereikbaarheid</i>
	2.3. <i>Gebouwen</i>		6.3. <i>Sociale Veiligheid</i>
3. Energie en Klimaatbestendigheid			6.4. <i>Gezondheid</i>
	3.1. <i>Energiebalans en energietransitie</i>	7. Borging en beheer	
	3.2. <i>Hittestress</i>		7.1. <i>Borging kwaliteit van duurzaamheid</i>
	3.3. <i>Hinder</i>		7.2. <i>Borging financierbaarheid</i>
4. Bodem en Water			
	4.1. <i>Bodem</i>		
	4.2. <i>Waterkwaliteit</i>		
	4.3. <i>Waterhuishouding</i>		

NL Greenlabel Gebiedslabel

- ▶ Integrale duurzaamheid onafhankelijk meetbaar gemaakt
- ▶ Onafhankelijke beoordeling door NL Greenlabel assessoren van een select gezelschap ingenieursbureaus
- ▶ Een laagdrempelige manier van meten (en weten)
- ▶ Waarde van groen en mens staat centraal – dat wordt het vertrekpunt

Duurzaamheidspaspoort

Buitenruimte NIOO - KNAW

Categorie: **Duurzame buitenruimte**
Visie en Ontwerp **Koninklijke Ginkel Groep**
Realisatie: **NIOO - KNAW**

Royal HaskoningDHV en Stabilitas hebben de buitenruimte beoordeeld op:

1. Ontwerp, aanleg en onderhoud
2. Producten en materialen
3. Energie en klimaat
4. Bodem en water
5. Biodiversiteit
6. Relatie mens en omgeving
7. Borging

Royal HaskoningDHV en Stabilitas kennen, op basis van expert judgement, de onderstaande score toe aan deze buitenruimte:

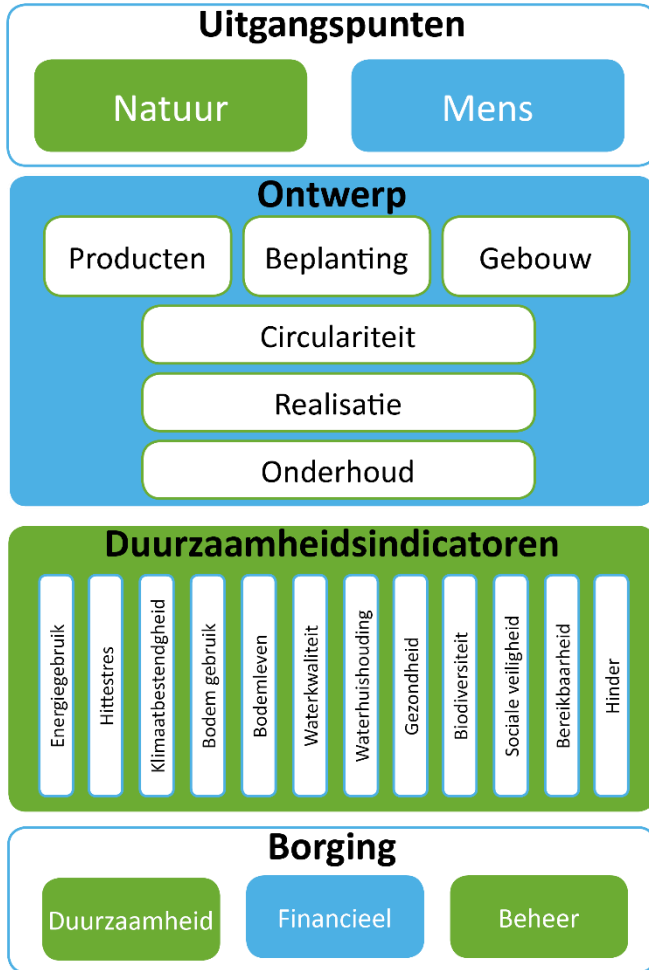

NL Greenlabel A*

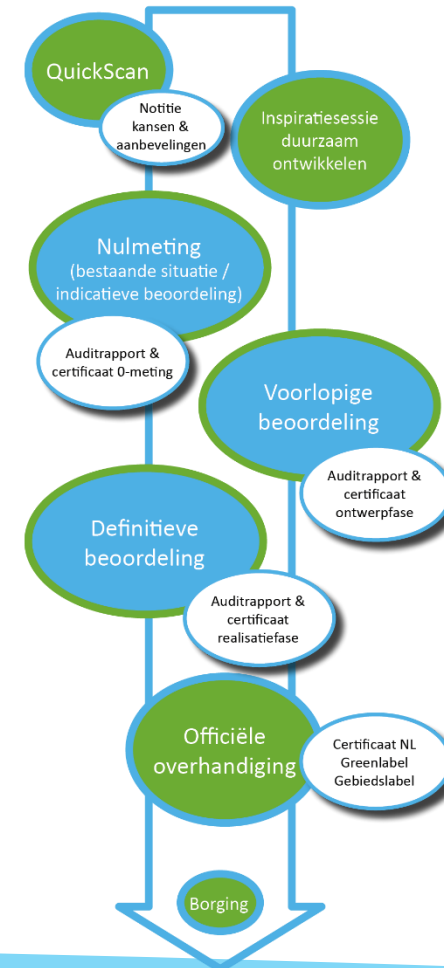
Deze duurzaamheidsscore is geldig van 11 juli 2017 tot 11 juli 2022

* Zie beschrijfsrapport voor achtergrondinformatie

Proces NL Greenlabel Gebiedslabel

NL Greenlabel Gebiedslabel als procestool

- ▶ Inzetten als procestool met 5 onderdelen;
  - ▶ QuickScan,
  - ▶ Nulmeting,
  - ▶ Beoordeling ontwerpfase,
  - ▶ Beoordeling realisatiefase
  - ▶ Overhandiging
- ▶ Auditrapport met beoordeling en aanbeveling in elke beoordelingsfase

Duurzaamheidspaspoort

Buitenruimte NIOO - KNAW

Categorie: **Duurzame buitenruimte**
Visie en Ontwerp **Koninklijke Ginkel Groep**
Realisatie: **NIOO - KNAW**

Royal HaskoningDHV en Stabilitas hebben de buitenruimte beoordeeld op:

1. Ontwerp, aanleg en onderhoud
2. Producten en materialen
3. Energie en klimaat
4. Bodem en water
5. Biodiversiteit
6. Relatie mens en omgeving
7. Borging

Royal HaskoningDHV en Stabilitas kennen, op basis van expert judgement, de onderstaande score toe aan deze buitenruimte:

NL Greenlabel A*

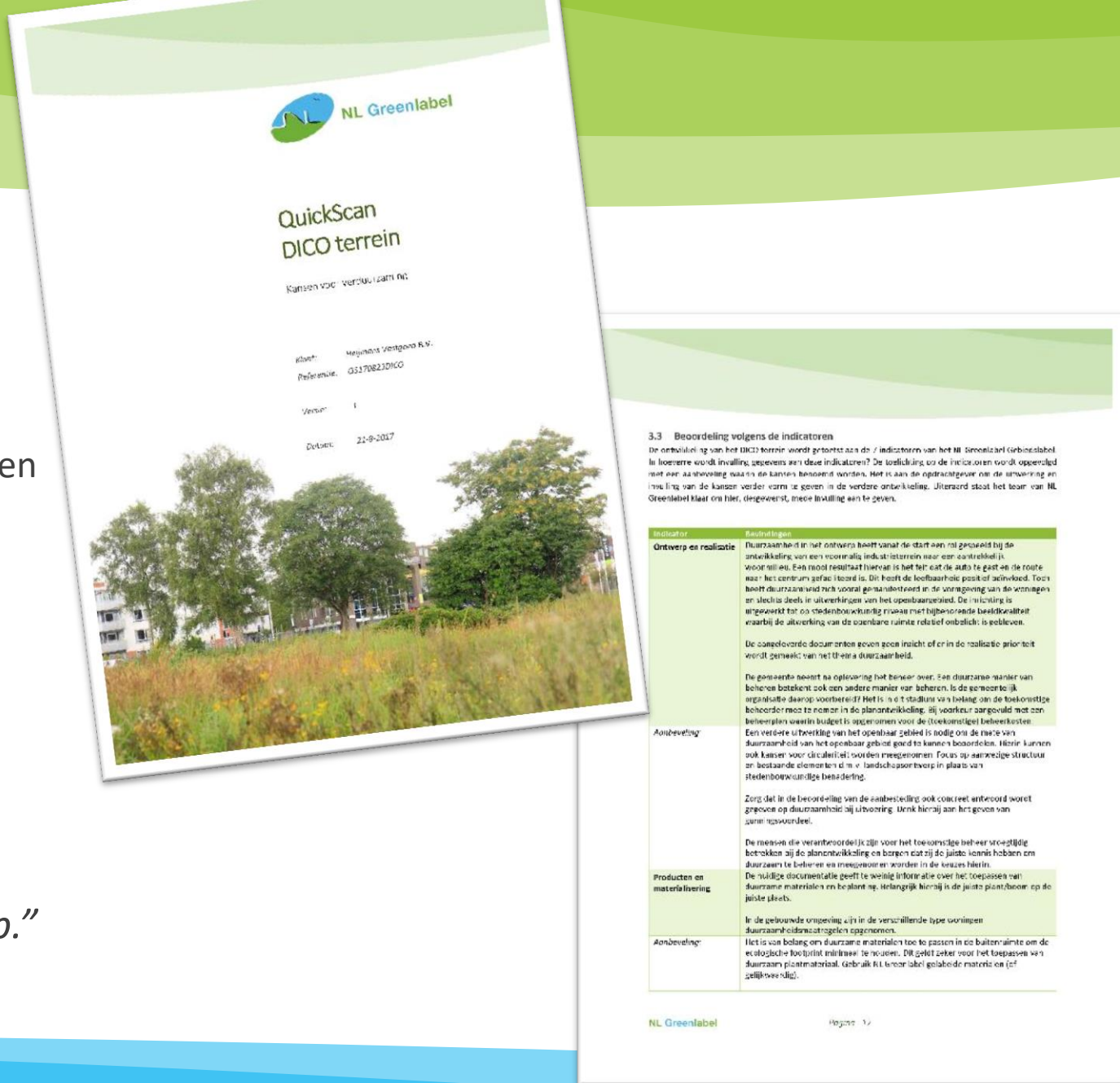
Deze duurzaamheidsscore is geldig van 11 juli 2017 tot 11 juli 2022

* Zie beschrijfsrapport voor achtergrondinformatie

NL Greenlabel QuickScan

- ▶ Gericht op het ontwerp
- ▶ Geen certificaat, maar rapport met aanbevelingen op basis van de 7 indicatoren
- ▶ Dis harmonieus beeld invulling indicatoren

“Inzicht in de kansen van het ontwerp.”

NL Greenlabel Nulmeting

- ▶ Eerste onafhankelijke toets van huidige stand van zaken
- ▶ Interactieve sessie met een zo veel mogelijk relevante stakeholders
- ▶ (laatste) Kansen in integrale duurzaamheid en cross overs boven tafel krijgen
- ▶ Formuleren van een gezamenlijke ambitie en taal
- ▶ Duurzaamheidspotentieel wordt bepaald

“Inzicht in de kansen in het proces en organisatie.”

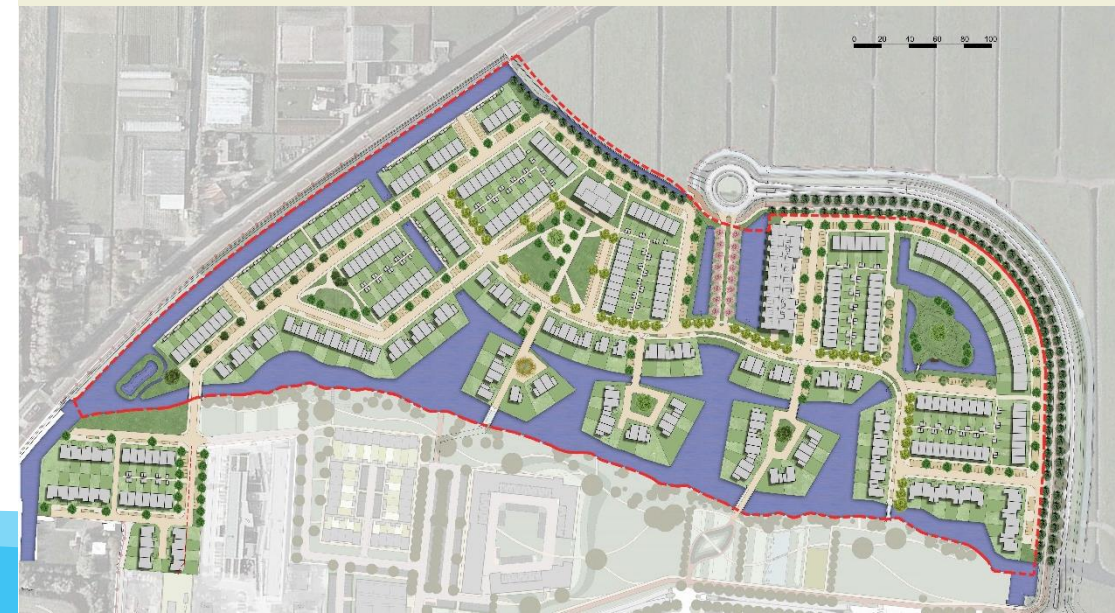

NL Greenlabel Ontwerpfase

- ▶ Belangrijke fase, vertaling ontwerp naar realisatie
- ▶ Borging in technische uitwerking en bestek
- ▶ Aanbestedingsvorm en inkoopbeleid

“Ambitie wordt concreet vertaald naar uitvoering.”

NL Greenlabel Realisatiefase

- ▶ Alle bewijslast is bekend
- ▶ Definitieve beoordeling vindt plaats
- ▶ Certificaat met beoordelingsrapportage
- ▶ Borging na realisatie fase

“Bewijs van een duurzame gebiedsontwikkeling die op de toekomst is voorbereid.”

Overhandiging

- ▶ Laten zien wat je bereikt hebt
- ▶ Certificaat als marketinginstrument
- ▶ Onafhankelijke bewijslast duurzaam werken en realiseren

“Zichtbaarheid en exposure op social media”

Video

TV audiences in the Netherlands will know Lodewijk Hoekstra from gardening programmes such as 'Eigen huis en tuin' and 'Groene handen'. But he's also one of the founders of NL Greenlabel, which promotes the use of sustainable products and materials in outdoor areas.

So how do you compare those products and materials, and the areas they're used in, to establish best practice? To meet this challenge, Royal HaskoningDHV developed a new, integral scoring system for NL Greenlabel: the 'sustainability passport'.

It's a quality label based on seven criteria including design, energy and climate, and biodiversity. There are three main categories: 'products and materials', 'plants', and 'areas'. In the category 'areas', NIOO has now been awarded a quality label 'A' - the highest score.

Giving back to nature

The label is recognition for NIOO's innovative approach to outdoor space, which is based on the idea of 'giving back to nature'. When construction began on the NIOO building in 2009, the plan was to compensate for any disruption to nature that its presence in the landscape would cause.

To this end, both traditional and novel techniques were applied, including the use of wooded banks as natural fencing - 'ecological barbed wire' - and the construction of a living green roof.

Since the building's completion in 2011, the natural biodiversity of both plants and animals around the NIOO-building has skyrocketed: from an abundance of orchids in late spring to returning residents such as kingfishers and reed warblers.

In addition, NIOO's very active Gardening Committee has overseen the completion of further projects such as a number of bee hotels for solitary bees, and the transformation of the wooded banks into woven hedges using

NIOO director Louise Vet with the NL Green Label 'passport'

Louise Vet & Steven Kamerling

Louise Vet & Steven Kamerling

Wat levert het op?

- ▶ Onafhankelijke (sparrings)partner die meekijkt of de ambities te aanzien van integrale duurzaamheid gehaald worden gedurende de volledige doorlooptijd van het project.
- ▶ Een procestool om integrale duurzaamheid sturend te laten zijn in de uitwerking.
- ▶ Garantie dat alle thema's van integrale duurzaamheid worden verkend.
- ▶ Een gezonde leefomgeving door een duurzame gebiedsontwikkeling

Duurzame gebiedsontwikkeling

- ▶ Draai de piramide om, zet de ecoloog bovenaan
- ▶ Niet over praten maar doen
- ▶ Niet vertellen wat je gaat doen maar waarom
- ▶ Betrek alle stakeholders
- ▶ Samen maak je het verschil

NL Greenlabel
Voor een duurzame leefomgeving

Bedankt voor uw aandacht

